

svetlo plavo koplje

(uz osamdesetpetogodišnjicu milana konjovića)

oto tolnai

(uz osamdesetpetogodišnjicu milana konjovića)

Sa gostima sam opet bio
u galeriji lepog mladog diplomate beljanskog
u galeriji što se uvija poput spirale
naime neslužbeni sam kustos ove male institucije
sazdane od pepeljastog kamena
i kada mi se jezik kao u detinjstvu za bravu zaledio za suludu
čistotu šumanovićeve zime
neko je kliknuo pred Mojim ateljeom II milana konjovića
bartokova radna soba beše puna ovakvih svetlo plavih bošči
već onda sam odlučio da to razglednicom uputim u sombor
počeo sam i da pišem nešto o sumanutoj zimi
a posle sam se i sam prikrađao
opet ulazeći u zamršen odnos s tom pariskom slikom
o kojoj već jednom bejah pisao upućujući i na bartokovu muziku
na svoj kombinovani način koji ponekad i gadljiv biva
jeste: svetlo plavo!
dovoljno je baciti samo jedan pogled na plavi (francuski) period
odnosno na nematerijalni veo materije ostalih slika iz tridesetih
i među njima drugi atelje Moj atelje I da bi se odmah videlo
ova plava je odnekud drugde drugađ nastala gruba
tačni je svetlo plava
kao da je mnogo dočniji ovde načinjena s gipsom
skoro se već mrvi
sasvim pouzdano nije plava azurne obale
nije azur
kao što znamo u ovo doba letuje u kasiju
useljava u parisku kuću kupljenu za 180 jutara masne bačke zemlje
neka vrsta odeljenog hotela kaže ema je dočarala dom
ri monsuri 9
rada im se kći itd
mada je azurna inače još jedno vreme posle slike tečno
čista
čini se da je na zidove novog ateljea
prispela neka mistična poruka
kao da je odista prodana zemlja uzvratila udarac
i to prilično grubo
veliki gotski prozori su zidovi koji nisu zidovi
istina odvajaju prostor crkve ujedno pak stvaraju
vezu s beskrajnim svemirom
jeste kao da je konjovića pogodio grubi plavi udarac
tamo u parizu ri monsuri 9
zapravo to je antejski trenutak
njegova snaga pak potiče otuda što beše sin zemlje
i kada god bi dodirnuo zemlju majka mu je ulivala još veću snagu
azurni gotski prozori
(koje ne bismo mogli izbeći ni zbog navodnog uticaja ruoa)
i grubog udarca pomen neočekivano prizivaju mi u sećanju
jedan drugi doživljaj u šartru
iza katedrale u skromnoj provincijskoj galeriji
zaustavila me je jedna navodno ne isuviše vredna
iako se ja ne odričem da je još jednom otkrijem
neobična mala slika
simbolišući doživljaj koji se s ničim prethodnim ne može meriti
svojim delovanjem daleko premašujući bunjuela i eženštajna
poznati motiv presećanja razaranja destruiranja revolucionisanja oka
predstavlja čoveka malenog vojnika
kome se koplje zarilo u oko
(koplje izašlo na potiljku dijagonalno deli sliku)
vele da je ovaj čovečuljak s dugim kopljem u oku-glavi
još dugo životario potom
čini mi se da ga vidim kako katkada zalazi u krčme
ispija šartrez
iskapljuje ga kao štrohajm u velikim iluzijama
deca mu se rugaju dok posrće trotoarom
a katkada ga vidim i u brodu katedrale
vidim kako za trenutak izgleda da je koplje samo jedna jaka
zraka kroz rozetu na prozoru
pa da ja ovako nekako zamišljam antejski trenutak konjovića
onaj tren kada se s uvek grozničavog pariskog ciklama neba
probila svetlo plava zraka i oborila slikara
prikovala ga za čilime
kao vernike koji čelom dotiču čilime
neophodno bi bili složeni alhemijski postupci
da izvršimo analizu konjovićeve rane plave
da bismo mogli osetiti razliku između plavila jadrana i azurne obale
a zatim ove grube balkanske ili baš totske plave
pogotovu jer je zapravo reč o jednoj materiji
o boji koja rekao bi pikaso
koji je tada već odavno napustio bio plavi period
nigde nebo nije tako plavo kao iznad žita piše aragon (citat po sećanju)

i tek sada vidim koliko puta sam ponavljao svoj stih
iako u suštini ne volim aragona
(i po njemu bi trebalo opisati strvinu kao što je on po anatolu fransu)
ne volim tek njegove seljake iz pariza
ponavljao sam između polja žita vijugajući prema šartru
gde se oko hristovog ružičastog tela optočenog olovom
(u prodavnici očevoj beše ladica na kojoj je pisalo **šartresko plavo**)
zgomilalo nebo u grumenove poput pesnica
a mislio sam na svoj stih u tretjakovskoj galeriji u moskvi
opičen provalijom plavog iza anđela rubljova
naime naš kustos lepa ridokosa lenjingradanka reče
ponavljajući naravno opšta mesta priručnika
ta plava je poput letnjeg neba iznad table raži
(postoje moderni mistici koji upravo ikonama ruvljova dokazuju
postojanje boga)
itd

posle svega ovoga izgleda prirodno što sledeće pola stoleća
upravo u naknadu za ovaj atelje na ri de monsuri
(tri ateljea je tu zapravo)
konjović dobija umesto kirije boje iz pariza
apsolutno čist plavi prah
ultramarin kobalt cerulin ftal mangan prusku i egipatsku plavu
lapis lazuli azurit indigo tonait
i u najgrublji somborsko topolsko senčansko karlovačko plavetnilo
u svoje svetlo plavo
među petnaestoprocenitni damarlag i desetoprocenitni vosak
uvek kane i jedna kap
azura s azurne obale
ne zaboravimo atelj beše i sin mora
konjović jednom svojom komponentom zaista dotiče sredozemno more
u francuskom razdoblju kanj-sir-mer i kasi a još ranije supetar
pa potom cvatat postaju njegova psihička potreba
njegove slike iz poznog razdoblja dakle ni slučajno ne počinju opet
da se prosvetljuju kroz veo
kao da suzno oko
možda upravo ono u koje se zarilo koplje
gleda svet
ne moram ni reći u slučaju milana konjovića
u sotonu
mogu to biti jedino suze sreće
poput bisera nižu se niz koplje
da bi popanule azurnu ružu na suncu
stojim pred slikom
iza mene platna radovića dobrovića šumanovića
kao da sa srebrnog novca ljesne i malena bartokova glava
sa svetlo plavog paorskog tanjira (kostolanji je prvi nazvao
svetlo plavim tanjire kompozitora koje uzgrđ kašak veoma nije voleo)
stojim pred slikom proboden
azurnim strelama probodeni sebastijan

S madarskog:
Sava Babić